

Mitä on yleiskieli?

Esko Koivusalo

Vakiintuneen kirjakielen huollossa on keskeisiä tehtäviä tarkkailla, miten tämä yhteiseksi ja yleiseksi tarkoitettu kielimuoto täyttää tehtävänsä, miten se »toimii» yhteiskunnan eri lohkoilla. Ensisijaisena ongelmana ei ole enää se, miten kirjakielen normien kodifikaatio saataisiin yleiseen käyttöön. Koulujen äidinkielenopetus on hoitanut tämän tehtävän — ainakin vanhassa oppikoulussa — kiihittävästi: kirjakielen julkikäytössä on rikkeiden osuus melko vähäinen kaiken sen rinnalla, mikä toistuu päivästä päivään häiriöittä sääntöjen ja suositusten mukaisena. Kysymys on siitä, onnistutaanko tämän yleiseen käyttöön saadun kielijärjestelmän avulla välittämään käytännössä kaikki se informaatio, jonka varassa ovat yhteiselämämme sujuminen tavoitteiden mukaisesti ja yksilön selviytyminen elämänpiirissään.

Ongelmia on. Yhteiskunnan eri toimintojen suunnittelijoita samoin kuin ajoittain koko hallintoa moititaan sanomalehtien yleisönosastoissa kielenkäytön vaikeaselkoisuudesta, kapulakielisyydestä. Lääkärien sanotaan puhuvan potilaille latinaa. Tuomioistuinten päätösten ymmärtäminen tuottaa vaikeuksia. Eläkeläinen ei saa omin avuin selvää säädöksistä, joiden mukaan hänen kuukausitu-

lonsa määräytyy.

Kun yhteiskunta pitää yllä kielenhuoltoa, se tietenkin odottaa, että huolto suunnataan ongelmallisiksi havaituille aloille. Näin on tehtävänsä ymmärtänyt Kotimaisten kielten tutkimuskeskus, jonka kielitoimisto on pyrkinyt mm. koulutuksen avulla lisäämään julkishallinnon kielenkäytön ymmärrettävyyttä. Muitakin toimia on suunnitteilla.

Jotta koulutuksen avulla voitaisiin vaikuttaa kielenkäyttöön, ongelmat on kyettävä osoittamaan ja ilmaisemaan selkeästi. Jos jonkin alan kielenkäyttö on vaikeaselkoista, se on etäännyntynyt joiltakin piirteiltään siitä kielenparresta, jota kieliyhteisössä yleisesti ymmärretään. Näistä piirteistä on vaikea puhua, ellei ensin kyetä kansantajuisesti määrittelemään »yleisesti ymmärrettävää kielenpartta».

Hakematta tulee mieleen, että »yleisesti ymmärrettävän kielenparren» nimitys on *yleiskieli*. Mutta onko sanaa *yleiskieli* käytetty tässä merkityksessä?

Lähden Setälän klassisesta artikkelista »Oikeakielisyydestä suomen kielen käytäntöön katsoen» (1921). Setälä kirjoittaa, että ns. murteiden taistelun aikana kansankielisyydskanta vei »tähän asti rakennetun yleiskielen hajottamiseen» (s. 81—82). Muutkin käyttöyhteydet osoittavat,

että *kirjakieli* ja *yleiskieli* ovat Setälän artikkelissa synonyymeja:

»Ei ole harvinaista, että kansanmiehkin — puhumattakaan ylempään sivistykseen saaneista — tahallisesti tavoittelee jotakin kieliohjetta (valta- eli yleiskieltä, ylempien luokkien puhetapaa, eräissä tapauksissa myös toisen murteen puhelautua) ja sen mukaan muodostaa kieltensä joko äänne- tai muotoasun.» (S. 105.)

»Jos taas katsomme kirjakielten eli yleiskielten (valtakielten) syntyä, niin on tämä kaikkialla käynyt sillä tavoin, että jokin muita mahtavammassa tai keskeisemmässä asemassa oleva murre on asetettu kirjakieleksi.» (S. 106.)

Lisäksi on syytä huomata se, että Setälä käyttää ilmausta »kirja- eli yleiskieltä puhuvalla henkilöllä» (s. 109). Vielä yksi Setälän luonnehdinta:

»Koska yleiskielen tarkoituksena on olla sivistyksen levittäjänä kansan kaikkiin kerroksiin, on todella sivistyksen demokraattisuuden kannalta katsottava eduksi, että saatetaan puhua esim. *kannattavaisuudesta* eikä *rentabiliiteetista*, *kirjallisuudesta* eikä *litteratuurista*, *kansallisuudesta* eikä *natsionaliteetista*, *isänmaallisuudesta* eikä *patriotismista*.» (S. 139.)

Nyky-suomen sanakirja on Setälän linjalla: yleiskieli on »se kielimuoto, joka kulloinkin on kansan sivistyneistön piirissä vallitsevana, us. = kirjakieli». Tämä määritelmä ei ole enää kaikilta osin tyydyttävä. Tehtävänsä hyvin koulutettu konsulentti saattaa puhua sekä työssään että kotonaan »parempaa» suomea kuin esimerkiksi sellainen helsinkiläinen tieteenharjoittaja, joka on suuntautunut työssään yksinomaisesti angloamerikkalaiseen tiedeyhteisöön. Käsite »sivistyneistö» on nyky-yhteiskunnassa niin hämärärajainen, ettei sen avulla voida viitata mihinkään selvästi erottuvaan kielimuotoon.

Matti Sadeniemi (1964 s. 16) määrittelee kirjakielen kirjalliseksi yleiskieleksi, koko valtakunnan alueelle leviävien kirjojen ja lehtien kieleksi, joka on puolueeton ilmaisuväline erimurteisille. Sadeniemen kanta on lähellä Setälän näkemystä:

»Eikä tämä kieli ole vain kirjoitettu kieli, se on myös murteita yhdistävä puhuttu kieli, julkisen esiintymisen, opetuksen, yleisradion kieli, yleiskieli. Murteet ovat paikallisia, yleiskieli on valtakunnallinen.»

On vallitsevan kielenkäytön mukaista käsittää Sadeniemen tavoin asia niin, että *kirjakieli* voi olla myös puhutun kielen muoto. Voidaan sanoa, että N. N. puhuu (tai: ei puhu) kirjakieltä.

Terho Itkonen käytti virkaanastujais-esitelmässään »Nyky-suomen kahdet kasvot» (1966 s. 164) sanaa *yleiskieli* samassa merkityksessä kuin Setälä ja Sadeniemi: vuoden 1880 tienoilta alkaen ripeästi kehittyvä nykysuomi oli, toisin kuin vanha kirjasuomi, »suomalainen yleiskieli, kielimuoto, jota sekä kirjoitettiin että vaivatta myös puhuttiin ja jota ymmärrettiin kaikkialla suomen kielen alueella». Setälän linjan mukaisesti Itkonen (1972 s. 293) pitää etuna sitä, että »äännerakenteeltaan raskaat vierasperäiset sanat koetetaan painaa yleiskielen keskeisessä sanastossa minimiinsä». Yleiskielellä on siis oma sanastonsa, joka voi olla keskeistä tai ääreistä. Sen ala ei kuitenkaan ole sama kuin koko kirjakielisen sanaston.

Näissä määritelmissä tähdennetään ensisijaisesti muotoasun yleisyyttä, ts. sitä, että kirja- eli yleiskieli on äänne- ja muotoasultaan kodifioitu murteiden yläpuolella oleva kielenparsi. Sen lisäksi määritelmistä käy kuitenkin eri tavoin ilmi, että yleisyys koskee myös sanastoa: yleiskielellä levitetään sivistystä kansan kaikkiin kerroksiin (Setälä), yleiskieli on joukkoviestinnän kieli (Sadeniemi) ja kaikkialla ymmärrettävää kieltä (Terho Itkonen). Tässä merkityksessä sanaa on käytetty myös oikeustieteessä (ks. esim. Aho 1968 s. 205—206).

Yleiskieli näyttää siis tarkoittavan seläistä muotoasultaan kodifioitua kieltä, jonka sanasto on kieliyhteisössä yleisesti tuttua. Mutta juuri tämän merkityspiirteensä takia *yleiskieli* ei voi olla *kirjakielen* synonyymi. Kaikki kirjakielen normien mukainen kirjoitettu tai puhuttu kieli ei

näet ole yleisesti ymmärrettävää. Maalikko ei tajua moitteettomalla kirjakielellä laadittua erityisalan tekstiä, esimerkiksi lääketieteellisen ammattijulkaisun kieltä. Silti hän saattaa ymmärtää itse asiat, jos ne selitetään hänelle toisin sanoin.

Osmo Ikola onkin ottanut askelen siihen suuntaan, että kirjakiellestä vain osa on yleiskieltä (1972 s. 18—19). Yleiskieltä on Ikolan mukaan normaaliproosa, joksi hän katsoo esim. tietokirjallisuuden ja sanomalehtien pääkirjoitusten kielen. Normaaliproosasta »yksilölliset piirteet on supistettu minimiin».

Kirjakieleen Ikola taas haluaa lukea myös »kaunokirjallisuuden heterogeenisen kielen». *Kirjakieli* tarkoittaisi hänen mukaansa ilmeisesti lähes samaa kuin »kirjoitettu kieli». Tässä kohden Ikola on toisella kannalla kuin Setälä, Sadeniemi ja Terho Itkonen.

Vallitsevan kielenkäytön mukaista on käsittää *kirjakieli* kieliopeissa ilmaistun kodifikaation mukaiseksi kieleksi, jolla on myös puheinen muoto. Kaunokirjallisista teksteistä osa on tämän kodifikaation mukaista kieltä, siis kirjakieltä, joko yleiskieltä tai jonkin erityisalan kieltä. Osa taas, esimerkiksi usein dialogit, on slangia, murretta tai jonkin sosiaaliryhmän arkipuhetta.

Kuitenkin *yleiskielen* ala on Ikolan määritelmässä mielestäni yhtäältä liian laaja, koska siihen mahtuu koko tietokirjallisuus, toisaalta liian suppea, jos vain pääkirjoitusten usein virastotyylinen kieli on päivälehdissä yleiskieltä. Kaikki tietokirjallisuus ei ole sanastoltaan yleisesti ymmärrettävää kieltä, ja päivälehdissä taas on paljon muutakin yleiskielistä tekstiä kuin pääkirjoitukset.

Kaikki ovat nähdäkseni yksimielisiä siitä, että yleiskieli on yleisesti hyväksytyn kodifikaation mukaista kieltä, ts. kirjakielen sääntöjen mukaista kieltä. Toinen yleiskielisyyden peruste on sanaston tutuus. Tämän tuttuuden kriteereitä ei voi täsmällisesti määrittää, mutta joukko-
viestinnän tuottajat onnistuvat melko hyvin käyttämään juuri sitä osaa sanastosta,

jota kieliyhdistöön jäsenet ikään, ammattiin ja sosiaaliasemaan katsomatta ymmärtävät. Tämä keskeissanasto liittyy ihmisen jokapäiväisiin välttämättömiin toimintoihin (asuminen, ravinto, liikenne, rahan ansaitseminen), terveyteen ja sairauteen, kaikille kuuluviin yhteiskunnallisiin velvollisuuksiin ja oikeuksiin, urheiluun ja muihin laajalle levinneisiin harrasteisiin, matkailuun yms. On ilmeistä, että tämän sanaston muotoutumisessa on kunkin ajankohdan ns. aktiiviväestöllä keskeinen osuus. Näyttää myös siltä, että joukko-
viestinnän kielessä dominoi aktiiviväestön nuorempien ikäryhmien sanasto.

Yleiskieli perustuu suurelta osin perinnäisten käsitysten mukaisesti jäsennellyyn tietoon, ns. kansantaksonomioihin (ks. Koski 1978 s. 117—). Tämä osa sanastoa omaksutaan havaitsemalla tarkoite samalla kun ilmaus opitaan, minkä vuoksi siihen sisältyy runsaasti erilaisia yksilöllisiä konnotaatioita. Lisäksi yleiskieli sisältää sanastoa, joka viittaa säädöksissä esitettyihin luokituksiin ja määritelmiin. Jokin osa ilmauksista perustuu myös tieteen selville saamiin tosiasioihin ja niiden luokitukseen, ja näiden sanojen käyttöä harjoitellaan perus- ym. koulutuksessa. Käikille yhteisen sanaston laajuuden mukaan määräytyy niiden asioiden piiri, joita yleiskielen avulla voidaan täsmällisesti käsitellä. Tieteen tulosten popularisoinnin ongelmana on, miten tuota piiriä voidaan laajentaa.

Nykykielen sanakirjoissa erityiskielinen sanasto tavallisesti »merkitään» osoittamalla lyhenteellä se ala, jonka piirissä ilmausta käytetään sovitussa merkityksessä, teknisenä terminä, tai se kielimuoto (esim. slangi tai murre), johon ilmaus kuuluu. Enin osa yleiskielistä sanastoa on sanakirjassa »merkitsemätöntä». Kuitenkaan eivät esimerkiksi Nykysuomen sanakirjassa kaikki merkitsemättömät sanat tai merkitysryhmät ole yleiskielisiä, koska sanakirjaan valitut lähteet ovat tuoneet mukaan sanastoa, joka on nykysuomalaiselle vanhentunutta. Tekeillä olevassa nykysuomen »perussanakirjassa» nyky-

kieli on käsitetty ajallisesti suppeammaksi. Ahtaimmassa mielessä nykykieli on vain yhden sukupolven kieltä (Jedlička 1974 s. 27—28; ks. myös Kolari 1977 s. 344). Ongelmana on tietenkin myös se, että osa yleiskielisestä sanastosta on arkista, vain tuttavallisessa puheessa esiintyvää, osa taas tunnusmerkitöntä normaaliproosaa. Näiden äärimuotojen välillä on kirjo erilaisia rekistereitä. Sanakirjatekninen ratkaisu voisi olla se, että lyhenteellä *ark.* merkitään vain ne tuttavallisen kielenkäytön ilmaukset, jotka ovat valtakunnallisia.

Elävän kielen luonteesta johtuu, etteivät sellaiset kielenparsia ilmaisevat käsitteet kuin yleiskieli, arkikieli ja slangi voi olla tarkkarajaisia. Silti niillä on operoitava, koska ilmiöitä on pakko esimerkiksi koulutuksessa käsitellä yleistävästi. Varsinainen tutkimus tarvitsee hienompaa luokitusta. Käytännön kielenhuollossa nämä ilmaukset ovat yleensä riittävän erotelukykyisiä.

Yleiskieltä on sekä kirjoitettua että puhuttua. Puhutun yleiskielen eli *yleispuhekielen* (ks. Saukkonen 1970 s. 3) kriteeriksi riittävät muotoasun kirjakielenmuokaisuus ja sanaston tuttuus. Ehkä on syytä lisätä, että tarkoitan tällöin puhekielellä esittämishetkellä luotua kieltä, ns. spontaania puhetta. Painettavaksi tarkoitettun tekstin lukeminen ääneen ei useinkaan ole puhekieltä. Kun tunnetaan puhekielen ja »kirjoituskielen» rakenteelliset erot, voidaan tietysti laatia myös puhekielen mukaista tekstiä eli »kirjoittaa korvalle», kuten Arvo Salo asian kielilautakunnassa ilmaisi. Piirteiltään »kirjoituskielisen» tekstin luenta tuottaa kieltä, jolle nimeksi sopisi saksan mallin mukaisesti *esitelmäkieli*. On kuitenkin muistettava, että esitelmä voidaan pitää myös spontaanilla puhekielellä.

Kirjoitetun yleiskielen luonnehdinnaksi ei kuitenkaan riitä se, että muotoasu on kirjakielinen ja sanasto yleisesti tuttua. Kun näistä aineksista laaditaan tekstiä, on valittavana joukko tulkintavaikeudeltaan eriasteisia virke- ja lausekaavoja.

Perinteisen juristikielen kaavoin voidaan tutuista sanoista saada aikaan tekstiä, jota keskimääräismaallikko ei ymmärrä. Kyseessä ei tällöin ole »yleisesti ymmärrettävä kieli». Tämän takia on kirjoitetun yleiskielen käsitteen kolmanneksi tunnusmerkiksi mielestäni otettava virke- ja lauserakenteen yksinkertaisuus.

Pitävää määritelmää yksinkertaisuudesta on vaikea esittää. Lähinnä tuo ominaisuus olisi luonnehdittavissa tilastollisin määrein kuten sanaston tuttuuskin. Käsitteemme tekstin vaikeudesta tai helpoudesta vaikuttaa uskoakseni se, millaista tekstiä olemme harjaantuneet tulkitsemaan. Tältä kannalta keskeinen asema on joukkoviestinnän kielellä.

Virke- ja lausekaavat voidaan asettaa yleisyysjärjestykseen aivan kuten saneet ja sanat. Ilmeisesti teksti on sitä helpoymmärteisempää, mitä yleisempien kaavojen mukaan se on laadittua. Koska kieliyhteisön jäsenet ovat lapsesta asti alttiina joukkoviestinnän vaikutukselle, yksinkertaisuuden kriteeri voitaisiin käytännön tarkoituspäätä varten ilmaista sanomalla, että helpoymmärteistä on joukkoviestinnässä (lehdistön ja kansantajuisten tietoteosten kielessä) taajaan esiintyvien rakennekaavojen mukainen teksti.

Kun myös joukkoviestinnän tekstinlaattijat kuuluvat kieliyhteisöön, on tietenkin kysyttävä, miten he osaavat kirjoittaa rakennekaavoiltaan yksinkertaista kieltä? Ymmärtääkseni taustalla on useissa tyylioppaissa annettu yleinen kehoitus pyrkiä kirjoittamaan niin kuin puhutaan. Kuitenkaan ei puhekielestä ole voitu saada kaikkia helpon kielen malleja. Helppolukuisen lehtikielen virkkeissä ei juuri koskaan ole enempää kuin kolme lausetta eivätkä virkkeet ole keskimääräisesti likikään niin pitkiä kuin kielennäytteissä virkkeeksi merkityt litteroidun puheen jaksot. Helppoymmärteisen tekstin I a u s e e t sen sijaan noudattavat rakenteeltaan varsin pitkälle puhekielen rakennekaavoja.

Käytännön tarkoitusta palveleva ja vallitsevan kielenkäytön kannalta hyväk-

syttävältä tuntuva kirjoitetun yleiskielen määritelmä kuuluu seuraavasti:

Yleiskieli on kieliyhteisön eri ikä- ja ammattiryhmille yhteinen kielimuoto, joka

- on muotoasultaan kirjakielen mu-kaista
- käyttää yleisesti tunnetuksi tiedettyä sanastoa
- on virke- ja lauserakenteeltaan yksin-kertaista (= joukkoviestinnässä taa-jaan esiintyvien rakennekaavojen mu-kaista).

Lopuksi on aiheellista kysyä, onko edellä esitetty yleiskielen määritelmä kiistaton vallitsevan kielenkäytön kuvaus vai ehdotus kielenkäytöksi, johon tulisi pyrkiä? Kun kielilautakunnassa käsiteltiin artikkeliani »Mitä on yleiskieli ja miten se muuttuu» (1979), keskustelua herätti lähinnä määritelmän kolmas kriteeri. Se ei ole aiemmissa määritelmässä ollut mukana, ilmeisesti sen vuoksi, että kielenhuolto on painottunut äänne- ja muoto-opin sekä sanaston kodifiointiin. Kuitenkin esimerkiksi Bertil Molde (1974 s. 15—21) on tähdentänyt, että kielen jokapäiväisen käytön ongelmat kuuluvat kielenhuollon toimialaan. Huomattava osa yhteiskunnallisesti merkittävästä kielenkäytöstä reaalistuu teksteinä. Jos hallinnon kielenkäytön pulmana on vaikeaselkoisuus ja tähän joudutaan kielenhuollossa kiinnittämään huomiota, on olennaista tarkastella yhteiskunnan toiminnassa syntyviä tekstejä ja niiden rakenneominaisuuksia.

Edellä totesin, että perinteisellä juristityylyllä kirjoitetun tekstin vaikeaymmärteisyys aiheutuu usein yksinomaan rakenteen mutkikkuudesta. Lainoppineet ovat itse kiinnittäneet asiaan huomiota eri yhteyksissä. Lainlaatijan op-
paassa (1970 s. 5—7) kehoitetaan säädös-tekstissä välttämään »mm. pitkiä ja monimutkaisia virkkeitä, joita aikaisemmin suosittiin». Sama ohje annetaan monisteessa »Valtioneuvoston esittelijän asema ja tehtävät» (1975 s. 97). Eino Örlund on esitelmässään (1976 s. 10) hallinto-

päätösten kirjoittamisesta ilmaissut asian näin:

»Nimenomaisesti on, vanhasta käytännöstä poiketen, juuri päätöslauselmassa vältettävä pitkiä virkkeitä. Ei ole syytä yhdistää itsenäisiä lauseita yhdeksi virkkeeksi, mikä käytännössä on tapahtunut sellaisilla tutuilla (? / E. K.) sidesanoilla kuin 'sen vuoksi ja kun', 'tähän nähden ja kun' jne.»

Esitelmään liittyvässä muistiossa (»Päätösten kehittämisuosituksia», liite A, s. 2) Örlund kirjoittaa näin:

»Kieliasultaan päätöksen tulee mahdollisuuksien mukaan olla tavallista huoliteltua normaalikieltä. Monimutkaisia ja vaikeatajuisia rakenteita, esim. hankalia lauseenvastikkeita, sivulauseen sivulauseita tai useita rinnakkaisia lauseita yhdessä virkkeessä, on vältettävä.»

Samantapaisia ohjeita on annettu muissakin Lakimiesliiton Koulutuskeskuksen koulutustilaisuuksien esitelmissä. Näiden ohjeiden kuvastama pyrkimys on hallinnossa, oikeuslaitoksessa ja lainsäädäntötyössä varsin yleinen. Vaikka tavoitteena olevia tekstin rakenneominaisuuksia ei olekaan suoranaisesti luonnehdittu yleiskielen piirteiksi (huom. kuitenkin Örlundin »normaalikieli!»), suuntauksen taustalla on käsitys, että hallinnon ja oikeudenkäytön kieli on joiltakin rakennepiirteiltään haitallisessa määrin erikoistunutta, yleisestä kielenparresta loitontunutta. Sen vuoksi sitä pyritään lähentämään »yleisesti ymmärrettävään kieleen». Tuomioistuinten ja hallinnon päätösten samoin kuin säädösten vaikeaselkoisuutta voi mielestäni kuvata »yleiskielisesti» sanomalla, että niiden teksti ei ole rakennepiirteiltään yleiskieltä.

Hallinnon kielenkäytön ongelmat ovat ajankohtaistuneet viime vuosina ehkä erityisesti sen vuoksi, että sosiaalinen lainsäädäntö on lisääntynyt valtavasti ja pakottanut kansalaiset lukemaan entistä enemmän hallinnon tekstitootteita. Hallintokoneisto on myös kasvanut. Kaik-

kinainen suunnittelu on lisääntynyt, mikä on selvästi aiheuttanut uusia viestintä-ongelmia. Kun toimihenkilöiden osuus yhteiskunnassa kasvaa, yhä useampi ihmisen laatii, lähettää ja vastaanottaa kirjallista informaatiota. Ongelmaksi on tullut yhteisen kielen byrokraatisoituminen.

Yhteiskunnan kehitystä ohjaava tasarvon vaatimus kohdistuu nykyisin voimakkaana myös yhteiskunnan viestintään. Tilanne ei ole tyydyttävä, jos yhteiskunnan »virallinen» kieli aiheuttaa kansalai-

sille jatkuvasti tulkintaongelmia.

Kielenhuoltoa varten tarvittaisiin tieteellistä tutkimusta yleiskielen rajoista ja rakenteellisista ominaisuuksista. Hyvä nykykielen sanakirja on tärkeä työkalu pyrittäessä lisäämään ja vahvistamaan yleiskielen yhtenäisyyttä ja toimivuutta. Sellainen on tekeillä Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen kielitoimistossa. Lisäksi tarvitaan hallinnon ja oikeudenkäytön kielen tutkimusta. Toivottavasti tekstilingvistiikan soveltajat kiinnostuvat tästä aihepiiristä.

L Ä H T E E T

- AHO, MATTI L. 1968: Varallisuus oikeudellisen oikeustoimen tulkinnasta. Suomalaisen Lakimiesyhdistyksen julkaisuja. B-sarja n:o 138. WSOY, Porvoo.
- IKOLA, OSMO 1972: Kirjakieli ja puhekieli, yleiskieli ja murre. — Sananjalka 14.
- ITKONEN, TERHO 1966: Nykysuomen kahdet kasvot. — Suomalainen Suomi n:o 3/1966.
- 1972: Kielenhuoltomme tehtävistä. — Vir. 76 s. 278—297, 371—387.
- JEDLIČKA, ALOIS 1974: Spisovný jazyk v současné komunikaci. — Acta Universitatis Carolinae Philologica. Monographia XLIX. Praha 1974.
- KOIVUSALO, ESKO 1979: Mitä on yleiskieli ja miten se muuttuu. — Elävää suomea. Yleisradion kieliopas. Toimittanut SEPPO KAHILA. Gummerus, Jyväskylä.
- KOLARI, VELI 1977: Prahalaista kirjakielentutkimusta. (Arvostelu Alois Jedličkan teoksesta Spisovný jazyk v současné komunikaci [Kirjakieli nykyajan viestinnässä]. Acta univ. Carolinae, Philologica — monographia, 49. Praha 1974.) — Vir. 81 s. 343—348.
- KOSKI, MAUNO 1978: Oliotarkoitteisten substantiivien semantiikkaa. — Rakenteita. Juhla-kirja Osmo Ikolan 60-vuotispäiväksi 6.2.1978. Turun yliopiston suomalaisen ja yleisen kielitieteen laitoksen julkaisuja 6, Turku.
- Lainlaatijan opas. Oikeusministeriö 1970.
- MOLDE, BERTIL 1974: Språkvården och språket. — Språkvårdsstudier. En antologi redigerad av Bertil Molde. Svenska språknämnden, Stockholm.
- SADENIEMI, MATTI 1964: Puhekieli ja kirjakieli. — Kansan kieli omin omaisuutemme. Kalevalaseura, Helsinki.
- SAUKKONEN, PAULI 1970: Puhekielen luonteesta. — Kielikello 3.
- SETÄLÄ, E. N. 1921: Oikeakielisydestä suomen kielen käytäntöön katsoen. — Kielentutkimus ja oikeakielisyys. Tieteellisiä lastuja I. Otava, Helsinki.
- Valtioneuvoston esittelijän asema ja tehtävät. Valtion painatuskeskus 1975.
- ÖRLUND, EINO 1976: Hallintopäätöksen kirjoittamisesta ja perustelemisesta lääninhallituksen ja -oikeuksien kannalta. Esitelmä julkisen hallinnon ja talouden päivänä 8.9.1976. Käsikirjoitus Lakimiesliiton Koulutuskeskuksessa.

Was versteht man unter *Gemeinsprache*?

Esko Koivusalo

In dem Aufsatz wird dargelegt, was man bisher in der finnischen sprachwissenschaftlichen Literatur unter dem

Ausdruck *yleiskieli* 'Gemeinsprache' verstanden hat. Der Verf. vertritt die Ansicht, dass *Gemeinsprache* und Schrift-

sprache keine Synonyme sind, da auch ein Text mit fachsprachlicher Lexik zur Schriftsprache gehört, nicht aber die Gemeinsprache vertritt. Oder ein Text kann lediglich in seinen Strukturmerkmalen von der allgemein verständlichen Sprache abweichen. Ein Beispiel hierfür ist die überlieferte Schreibweise der Juristen.

Die den praktischen Zwecken dienende und vom herrschenden Sprachgebrauch her akzeptierbar wirkende, geschriebene Gemeinsprache wird vom Verf. folgen-

dermassen definiert:

Die Gemeinsprache ist eine den verschiedenen Alters- und Berufsgruppen gemeinsame Sprachform, die

- in ihrer Form der Schriftsprache entspricht
- allgemein bekannten Wortschatz verwendet
- in der Satz- und Satzgefügestruktur einfach ist (= den in den Massenmedien häufig auftretenden Strukturschemata entspricht).

Osoite:
Anschrift:

*Kotimaisten kielten tutkimuskeskus
Kielitoimisto
Lisankatu 16 A 8
SF-00170 Helsinki 17*